

Uzņēmējdarbības vide

Darbspēks un nodarbinātība

Nodarbinātība

Kopējais iedzīvotāju skaits vecumā no 15-74 gadiem Norvēģijā 2012.gada beigās bija 3 743 000 iedzīvotāji, no kuriem nodarbināti bija 2 591 000 (jeb 69,2%) un bez darba – 86 000 iedzīvotāji. Visvairāk strādājošo bija valsts pārvaldē – 21%, veselības un sociālās aprūpes pakalpojumu jomā - arī 21%, elektroenerģijas, ūdens piegādes, notekūdeņu un atkritumu apsaimniekošanas jomā -13,8%, derīgo izrakteņu ieguvē – 12,6% iedzīvotāju. Gan rūpniecībā, gan celtniecībā nodarbināti bija 5,5% un lauksaimniecībā – 2,2%.

Nodarbinātības struktūra Norvēģijas reģionos ir atšķirīga. Norvēģijas ziemeļu iedzīvotāji pārsvarā strādā valsts iestādēs un zvejniecībā, savukārt piekrastes rajonos un dienvidos - rūpniecībā. Lielākajās pilsētās (Oslo, Bergenā un Trondheimā) pārsvarā nodarbināti finanšu un biznesa jomā. Celtniecības nozarē strādājošo atšķirības reģionos ir mazākas.

Salīdzinot ar citām Eiropas valstīm, bezdarba līmenis Norvēģijā ir diezgan zems. Pēdējo 10 gadu laikā visaugstākais bezdarba rādītājs – 4,6% - bija 2005.gadā. 2007. gadā tas sasniedza tikai 2,5%. Pēc tam tas sāka pamazām pieaugt – līdz 3,6% 2010.gadā.

2012.gadā vidējais bezdarba līmenis bija 3,2%.

Avots: Norvēģijas Centrālā statistikas pārvalde - <http://www.ssb.no/english/>

Darba likumdošana

Starp galvenajiem likumiem, kas regulē darba attiecības Norvēģijā, ir:

- „Darba vides likums” (Working Environment Act (*Arbeidsmiljøloven*) – 2005.gads));
- Likums par brīvdienām (1988.gads);
- Likums par nacionālo apdrošināšanu (1997.gads);
- Likums par pensijām (2005.gads), u.c.

Darba vides likumā ir noteikts, ka starp darba devēju un darba ņēmēju obligāti jānoslēdz rakstisks darba līgums – gan īslaicīgam, gan pastāvīgam darbam. Līgumā jāiekļauj informācija par: nodarbinātības ilgumu, atalgojumu, pārbaudes laiku (parasti tas ir 6 mēneši), darba stundām, atvaļinājumu, darba pārtraukšanas nosacījumiem, darba apraksts, u.c. būtiska informācija.

Darba laiks nedrīkst pārsniegt 40 stundas nedēļā vai 13 stundas dienā. Darbinieks nedrīkst strādāt ilgāk par 200 virsstundām gadā. Par virsstundu darbu tiek noteikta 40% piemaksa pie pamatalgas. Samaksa par virsstundām nakts vai nedēļas nogalēs tiek regulēta ar atsevišķiem noteikumiem.

Norvēģijā nav oficiāli noteikta minimālā alga, bet dažos rūpniecības sektoros, piemēram, būvniecībā, ir noslēgts kolektīvais līgums, kurā parasti ir atrunāts minimālais algas līmenis kvalificētiem un nekvalificētiem strādniekiem.

Darbiniekiem ir tiesības uz 21 darba dienu (4 nedēļas un viena diena) ilgu apmaksātu atvaļinājumu papildus valsts svētku dienām. Darba ņēmējiem, kuri ir vecāki par 60 gadiem, atvaļinājums ir 5 nedēļas.

Darba ņēmēji ir aizsargāti pret „nepamatotu” atlaišanu. Ja nav noslēgts kolektīvais līgums vai līgumā nav atrunāts, tad termiņš brīdinājumam par darba attiecību pārtraukšanu ir no 14 dienām līdz 6 mēnešiem atkarībā no darbinieka nostrādātā laika uzņēmumā, kā arī vecuma. 14 dienas attiecas uz darbiniekiem pārbaudes laikā un 6 mēneši attiecas uz darbiniekiem virs 60 gadiem. Darbiniekam par savu aiziešanu jāpaziņo 3 mēnešu iepriekš.

Dalība arodbiedrībās nav obligāta, bet tā joprojām ir pierasta prakse un atsevišķos gadījumos arodbiedrības palīdz darba ņēmēja tiesību nodrošināšanā.

Darba ņēmējiem ārpus ES un EEZ valstīm nepieciešama darba un dzīvošanas atļauja. Arī uz Bulgārijas un Rumānijas pilsoņiem vēl attiecas pārejas perioda noteikumi.

Avoti: <http://www.nav.no>
<http://www.deloitte.com>

Uzņēmējdarbības formas

Pasaules Bankas pētījums „Doing Business 2013” rāda, ka uzņēmējdarbības veikšanai piemērotāko valstu sarakstā Norvēģija ieņem 6.vietu pasaulē.

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību

Tā ir visizplatītākā uzņēmējdarbības forma Norvēģijā, kad katra akcionāra atbildību ierobežo viņa ieguldījuma apjoms, t.i., akcionāri nav personīgi atbildīgi par visa uzņēmuma saistībām.

Tiek izdalītas 2 sabiedrības ar ierobežotu atbildību formas:

- privātā sabiedrība ar ierobežotu atbildību (*Aksjeselskap* – AS);
- publiskā sabiedrība ar ierobežotu atbildību (*Allmennaksjeselskap* – ASA).

Minimālais pamatkapitāls AS (tām, kuras dibinātas pēc 01.01.2012.) ir 30,000 NOK, bet ASA – 1 000 000 NOK.

Visām sabiedrībām jāievēl valde ar vismaz 3 direktoriem, ieskaitot valdes priekšsēdētāju. AS ir jābūt arī izpilddirektoram, bet ASA izpilddirektors vajadzīgs tikai tad, ja pamatkapitāls ir virs 3 000 000 NOK.

Ne vēlāk kā 3 mēnešu laikā pēc statūtu parakstīšanas un pirms jebkādas uzņēmējdarbības uzsākšanas, uzņēmums ir jāreģistrē Uzņēmumu reģistrā. Pirms reģistrācijas ir nepieciešams saņemt auditora vai finanšu institūcijas apstiprinājumu, ka pamatkapitāls ir nomaksāts. Tikai tad Uzņēmumu reģistrs izsniegs reģistrācijas apliecību un tikai tad varēs uzsākt uzņēmējdarbību.

Partnerība

Partnerība ir divu vai vairāku ģpašnieku (partneru) apvienība, kuri kopīgi vai atsevišķi atbild par uzņēmuma saistībām.

Tiek izdalītas 2 partnerību formas:

- vispārējā partnerība (*Ansvarlig selskap – ANS*) – visi partneri personīgi atbild par uzņēmuma kopējiem parādiem. Ja viens no partneriem nevar samaksāt parādu, to var piedzīt no pārējiem partneriem;
- ierobežotā partnerība (*Kommandittselskap – KS*) – visi partneri kopīgi ir personīgi atbildīgi par uzņēmuma kopējām saistībām, bet tikai sava ieguldījuma robežās.

Tāpat Norvēģijā pastāv iespējas dibināt:

- individuālo uzņēmumu – parasti tie ir mazie uzņēmumi, bez konkrētām prasībām uz minimālo pamatkapitālu;
- ārzemju uzņēmuma filiāli;
- ārzemju uzņēmuma pārstāvniecību.

Avoti:

<https://www.altinn.no/en/Start-and-Run-a-Business/>

<http://www.lexmundi.com>

Nodokļu sistēma

Norvēģijas nodokļu sistēma balstās uz principu, ka katram ir jāmaksā nodokļi atkarībā no viņa naudas līdzekļu apjoma.

No iekasētajiem nodokļiem tiek segti tādi sabiedriskie pakalpojumi kā veselības aprūpe, izglītība, transports un komunikācijas. Papildus kopējo izdevumu segšanai, nodokļi tiek noteikti, lai veicinātu lielāku vienlīdzību indivīdu starpā.

Pastāv tiešie un netiešie nodokļi.

Galvenie tiešie nodokļi Norvēģijā ir ienākumu nodoklis (*inntektsskatt*) un ģpašuma nodoklis (*formuesskatt*). Galvenais netiešais nodoklis ir pievienotās vērtības nodoklis.

Uzņēmuma ienākuma nodoklis

Uzņēmuma ienākuma nodokļa likme ir 28%. Uzņēmuma ienākuma nodokli maksā Norvēģijas rezidenta uzņēmumi par ienākumiem, kuri nav atbrīvoti no nodokļiem. Nerezidenta uzņēmumiem ir jāmaksā nodoklis par tiem ieņēmumiem, kas gūti Norvēģijā.

Ienākuma nodoklis

Norvēģijā ienākuma nodoklis tiek aprēķināts no divām ienākuma nodokļa bāzēm:

- 1) Vispārīgie ienākumi – neto ienākumu nodokļu bāze, kura tiek aprēķināta visiem nodokļu maksātājiem (gan kompānijām, gan indivīdiem). Ietver visus apliekamos ienākumus no darba, uzņēmējdarbības un kapitāla.
- 2) Personīgie ienākumi – bruto ienākumu nodokļu bāze. Kopējais bruto algas un pensijas ienākums, no kura tiek atrēķinātas sociālās apdrošināšanas un papildnodokļa iemaksas.

Ar likumu noteiktā apvienotā pašvaldību un nacionālā ienākuma nodokļa likme ir 28%. Šī likme atsevišķos reģionos var mainīties. Atkarībā no ienākumu apjoma gadā var tikt noteikts ienākuma papildnodoklis. Zemāka likme 24,5% piemērota Finnmark un Nordtoms grāfistē.

Ar 2013. gada 1. janvāri augstākās nacionālā personīgo ienākumu likmes:

Ar nodokli apliekamais ienākums (NOK)	Likme%
0-509 600	0
509 600 – 828 300	9
828 300 un vairāk	12

Nekustamā īpašuma nodoklis

Īpašuma nodoklis tiek piemērots atkarībā no katra indivīda īpašuma vērtības attiecīgajā pašvaldībā. Likmes ir progresīvas, sākot no 0,2% līdz 0,7%. Sākot ar 2011.gadu pašvaldībām ir tiesības noteikt īpašuma nodokli tikai biznesa telpām.

Pievienotās vērtības nodoklis

Pievienotās vērtības nodoklis tiek iekasēts no lielākās daļas pakalpojumu un preču tirdzniecības, kā arī no importētām precēm un pakalpojumiem.

PVN likme ir 25%. PVN likme pārtikas produktiem ir 15%, 8% - pasažieru transportam, kino biļetēm un viesnīcu pakalpojumiem.

Sociālās apdrošināšanas iemaksas

Jebkurš, kurš dzīvo vai strādā Norvēģijā, ir obligāti apdrošināts saskaņā ar Norvēģijas Nacionālo Apdrošināšanas sistēmu (NI-scheme). NI shēmu finansē gan darba devēji, gan darba ņēmēji, gan Norvēģijas valdība.

Darba ņēmējs veic iemaksas 7,8% apmērā no bruto algas, bet darba devēja sociālās iemaksas ir robežās no 0% līdz 14,1% atkarībā no reģiona.

11% likme tiek piemērota pašnodarbināto ienākumiem.

Avoti:

<http://www.taxnorway.no/>

<http://www.kpmg.no/arch/ img/9807946.pdf>